

trditve bo tembolj razumljiva onim, ki poznajo naše male in srednje kmetije, ki niso ne izrazite živinorejske, ne poljedelske ali gozdarske, ampak odvisne od malih tak zvanih stranskih dohodkov, podrobnih skrbi in pridnih rok.

Vplivom moderne tehnike, industrije ter pretrane kulture prehitvejo civilizacije zapada tudi naš kmet. Ta vpliv se ne kaže toliko v gospodarskem napredku, ampak v kmetstvu. To dejstvo gotovo ne bo pripomoglo k izboljšanju splošnega stanja naše vasi, ampak preje obratno. Zato je treba kmetstvu človeku spoznanja, da je industrija zanj le pripomoček za lažje in naprednejše gospodarstvo. Civilizacija pa je le tedaj na mestu, kadar sta si s kulturo v isti stopnji, ne pa kot sedaj, ko civilizacija prehiteva kulturo.

Popolnoma napačno je tudi izveščenost delavskega proletariata v zvezi s tako zvanim kmetstvom proletariatom. Reševanje kmetstva vprašanja v zvezi s tema dvema pojmom gotovo ne bo rešilo naših kmetijskih domov.

Nadaljevalno šolstvo si je na podlagi spoznanj teh kvantnih vplivov stavilo za nalogo vzgojiti novo generacijo, ki bo voljna in zmožna privedi kmetijske domačije v lepši in boljši položaj.

Gospodinjiskim nadaljevalnim šolam olajšujejo to delo naslednje činjenice:

Vodijo jih izključno učiteljice narodnih šol iz nagiba koristiti svojemu narodu.

Te prebivajo stalno v kraju in žive z ljudmi v najboljših stikih. Zavedajo se, da so samo del celote, ki jim je izročena v vzgojo in pouk. Kmeta ne smatrajo kot splošnega nevedneža, ampak kot človeka, ki na svoji od življenja oddaljeni domaćiji nima prilike, ne sredstev za nadaljnjo izobrazbo, ki pa je kljub temu prirodno inteligenten in čuvstveno globok.

Gospodinjisko nadaljevalne šole se lahko ustanove povsod, kjer je zato usposobljena učiteljica. Obisk je omogočen najprej, kakor tudi najzaposlenejšim dekletem.

Šola ne temelji na formalizmu, prilagodi se vedno kraju in njega potrebam.

Potrebno pripravo prejemajo učiteljice na tečajih, ki jih prireja kraljev. ban. uprava. Metodični ali uvodni tečaj usposablja duhovno za pouk, praktični pa nudi najnujnejše

znanje v gospodinjstvu in vpogled v gospodarske panoge kmetijskega doma. Čas za pripravo je pičlo odmerjen. Treba je še mnogo mnogo samoizobrazbe, preden je učiteljica resnično usposobljena za uspešno delo na gospodinjisko nadaljevalnih šolah. Treba bo misliti na razširjenje praktičnega tečaja v svrhu strokovne poglobitve. To je potrebno že iz razloga, ker je pouk na gospodinjisko nadaljevalnih šolah koncentriran, poverjen največkrat eni sami osebi. Pouk v posameznih panogah od strani strokovnjakov je gotovo temeljit, ne ustreza pa načelom pouka na teh šolah, ker se prepotrebna koncentracija več ali manj razceplja.

Razen tega pa ima gospodinjisko nadaljevalna šola namen vzgojiti in pripraviti dekleta, da bodo vzprejemljive za razne potrebne akcije, predavanja in splošno strokovno poglobitev od strani kmetijskih strokovnjakov, prirejenih za splošen gospodarski in gospodinjiski podvig. Vendar pa je tudi za ta uspeh, ki ga skuša gospodinjisko šolstvo doseči potrebno, da pozna učiteljica temeljito naše kmetijstvo.

Učiteljica je kakor že omenjeno, s svojimi bivšimi učenkami v stalnih stikih. Opozarja jih na novosti, napredek v gospodinjstvu in kmetijstvu. S tega stališča bi bil učiteljicam potreben zavod, ki bi jih usposabljal za pouk na gospodinjisko nadaljevalnih šolah in jih seznanjal z vedno novimi zahtevami naprednega gospodinjstva. Tu bi se prirejali razni specialni tečaji. Izhajalo bi lahko tudi strokovno glasilo. Najprimernejši kraj bi bila vzorno urejena kmetija, ki naj bi učiteljice čim tesneje seznanila z življenjem kmetijske družine. Zavod naj bi vodila voditeljica nadaljevalnih šol, ki bi morala tudi usmerjati učiteljice v pravo kmetijsko mišljenje in doživetje. Pouk v strokah bi podajali strokovnjaki.

Le tako urejena ustanova bi mogla dati učiteljicam pravo pripravo, da bodo z uspehom vodile gospodinjisko nadaljevalno šolstvo v pravo, ki se je izkazal za najboljšega.

Ker je gospodinjisko nadaljevalno šolstvo najpripravnější in najprirodnejša narodno-prosvetna vzgojalnica, bi bilo želeli, da se organizaciji tega šolstva posveti vso pažnjo in ustanove pri banskih upravah samostojni zavodi za vzgojo učiteljic za delo v teh šolah in za duhovno vodstvo tega dela.

O tej temi je podal globoko zasnovano razpravo tov. Josip Juranič. Njegova izvajanja so pomenila preorientacijo učiteljske miselnosti od gravitacije v meščanski milje k poglavljanju v življenje kmeta, kmetijske občine in vaše edine. Pred učiteljstvo je razgrnil problem šole, ki je v najtesnejšem stiku z vsem doživljanjem kmetijske občine; dotaknil se je vprašanja asanacije vasi in vloge šole in učitelja pri tem delu, higijene v kmetijski občini, socialnih vprašanj in problemov v vasi, vprašanja vaše kulture in ozkega stika in zveze vseh teh vprašanj z gospodarskimi potrebami in problemi. V konkretnih primerih je orisal referent duševnost kmetijskega ljudstva ter pokazal vzgojno pot za izboljšanje poedinih hib in nedostatke.

Popoldne istega dne je referiral tovariš Alojzij Hreščak o temi: **Združeno gospodarstvo v okviru izvenšolskega gospodarskega dela učitelja.**

V bistvu je referent razpravljal o gospodarsko-prosvetnem delu kot osrednjem problemu javnega izvenšolskega dela učitelja. Ugotovil je hibe dosedanjega učit. izvenšolskega dela ter poudarjal potrebo sistematičnega izvenšolskega dela, izvedenega po iniciativi učitelja samega. Izvenšolsko delo učitelja mora izhajati iz osrednjega gospodarskega problema kraja. Delo naj se izvede potom občestva v vasi, ki naj bo sestavljeno iz domačinov. V občestvo naj se pritegnejo vsi sloji in naj bo izven političnih borb. Postranske gospodarske panoge ne smejo nikdar postaviti v ozadje pospeševalnega dela pri glavni gospodarski panogi. Izobra-

ževalno delo na deželi ne sme biti nikdar samo sebi namen, marveč mora biti v najtesnejši zvezi z gospodarskim delom. Naslon državljanske vzgoje in kulturnega izobraževalnega dela na gospodarsko delo, ki je v najtesnejši zvezi z interesi in potrebami naroda, zagotovi uspeh tudi državljanski vzgoji in kulturnemu delu. Zavedati se je potreba, da je velika večina zla današnjih časov socialnega izvora.

Referatu je sledila stvarna in plodna debata, ki je pokazala enodušno voljo učitelstva, da se glede izvenšolskega dela enotno usmeri in prične izvenšolsko delo usmerjati po lastnih vidikih, sistematično in programatično po temeljnem principu, da je vse izvenšolsko delo šole in učiteljstva nasloniti na gospodarsko delo z osrednjim problemom glavne gospodarske panoge dotičnega kraja.

Lepo uspeši strokovni in idejni tečaj je zaključil tov. predsednik Ivan Dimnik z zahvalo banski upravi, ki je omogočila in podprla oba tečaja, gg. referentom na obeh tečajih, vodji strokovnega dela tečaja tov. sres. šol. nadzorniku Rado Grumu, tečajnikom strokovnega združeno-gospodarskega tečaja, ki so s tako intenzivnostjo in v nemo izkoristili tečaj, predsedniku tečajniškega odbora tov. Kusu in odbornikom ter zapisničarjem za soprošč pri organizaciji, ravnateljstvu Akademikega kolegija in upravi Trgovskega doma za gostoljubno streho ter številnim industrijskim podjetjem za gostoljubnost, s katero so sprejele tečajnike pri ekskurzijah, na katerih so tečajniki obogatili svoje vpoglede tudi iz prakse gospodarskega življenja.

Manifest

prvog kongresa združenih učitelja in učiteljica kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, donešen na dan 18. jula 1920. god. u Beogradu

I.

1. U Istoriji Južnih Slovena otpočela je nova epoha.

Srbi, Hrvati i Slovenci, tri ogranka zajedničkog stabla, završili su još u 7. veku svoja naseljevanja u prostrane predele od Alpskih gora i jadranskoga mora do Balkana i Mačedonskih ravni.

Reke njihove, blago njihovo, teku u tri mora, kvaseći rosom, i natapajući njihove planine i ravni, njihove dubrave, njive i livade, kao što ih već 1300 godina kvasi i natapa znoj vrednih ratara i krv junaka u borbi za slobodu.

2. Narod jednoga porekla i jedne duše, stavljen u toku Istorije u bogate i lepe predele; izložen većito pritisku sila s Istoka i Zapada, Severa i Juga; ugrožavan kroz sve vekove do naših dana imperijama, državama i silama koje su ga smatrale za svoj plen i smetnju svojim planovima; izložen uticaju raznih kultura, i borbi za kulturno, versko, političko, ekonomsko ili kakvo drugo potčinjavanje, izdržao je dugotrajni i strašni ispit u borbi za opstanak, i posle tolikih vekova i neizmernih žrtava i patnji, stvorio svoje narodno ujedinjenje.

3. Da bi uginule sve klice koje su vekovima radile na duhovnom, političkom, ekonomskom i verskom razjedinjavanju i porobljavanju moraju pasti sve predrasude i sve pregrade, veštački stvarane i stvorene: da nas odrode, da nas rastave, da stvore nepoverenje i da nas razjedine.

4. U unutarnjem državnom životu mora biti izvedeno potpuno jedinstvo centralne, upravne i zakonodavne vlasti.

5. Sledeći primeru velikih radnika na stvaranju jedinstva, sve plemenite narodne sile moraju se uputiti jednome cilju: stvaranju jedne duše narodne, i jednog, jedinstvenog, zdravog, političkog, prosvetnog, ekonomskog i socijalnog organizma, kako bi strujanje novoga života unelo snage u sve kutove Otadžbine i stvorilo jedan snažan front: za slobodu, pravdu i napredak unutra, i za obezbeđenje skupoceni tekovina narodnih i odbranu nacionalnog jedinstva od zavojevačkih težnja spolja.

6. Ovakvim radom dragoceni delovi našega naroda koji su još pod tudinom neće propasti, jer je tu živa i moćna majka Otadžbina, dokle pametni sporazum među narodima ne stvori novi poredak, u kome će ujedinjeni narodi živeti i raditi jedni pored drugih i jedni s drugima za visoke ideale slobodnoga čovečanstva.

II.

1. Udruženo učiteljstvo Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, svesno svoje velike uloge

M. Zor:

Tečaj za kmetisko-nadaljevalne šole

Na banovinski »Vinarski in sadjarski šoli v Mariboru« se je vršil od 2. do 12. t. m. uvodni in metodični tečaj za voditelje kmetisko-nadaljevalnih šol. Udeležilo se ga je 32 učitelja iz vse dravske banovine. S tem se je število idealnih delavcev na polju kmetstva, katerih je že okrog 700 učiteljev kakor tudi učiteljic, zopet pomnožilo. Tečaj je vodil banski svetnik g. Krošelj, predavali pa so poleg njega še diplom. agronom g. Šifrar, zdravnik dr. Vrhovec, narodni poslanec dr. Lj. Pivko, g. prof. Baš, g. Brandner in šolski upravitelj g. Gosak. Poleg predavanj, ki so se vršila redno vsak dan od 8. do 12. in od 15. do 18. ure, smo priredili več zanimivih ekskurzij. Ogledali smo si »Vinarsko in sadjarsko šolo«, »Mladinski dom v Mariboru«, tovarno za dušik v Rušah, šolo in letno gledališče — ki je menda edino pravilno postavljeno — v Rušah, nasade g. Dolinska in končno še bano-

u životu našeg ujedinjenog naroda; svesno svojih dužnosti i svojih prava; svesno svojih klasnih interesa stvara od svih dosadašnjih pokrajinskih organizacija jednu organizaciju sa centralom u Beogradu, i poziva sve neorganizirane drugove i drugarice da mu pristupe.

2. Udruženi na centralističkoj osnovi, sa širokim poljem rada u oblasnim učiteljskim društvima; zadahnuti željom za svestrani napredak svoga naroda i države; zadahnuti ljubavlju prema narodnoj prosveti i interesima svoga staleža, stvaramo jedan solidaran front sposoban za borbu, život i rad.

3. Našoj centrali ostavljamo određene ruke, da, konzultujući po potrebi oblasna učiteljska društva, preduzima sve potrebne mere za napredak novog udruženja, narodne prosvete i učiteljstva, i rešava sporazumno sva pitanja neprevidena pravilima, koja poteknu iz stapanja svih organizacija u jednu.

4. Završujući solidarisiranje u svima pitanjima učiteljstva srpskog, hrvatskog i slovenačkog, Kongres izjavljuje, da je centralna uprava organizacije u Beogradu predstavnik svega učiteljstva u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca, koje je, jedno telo i jedna duša, i tako hoće da ostane.

III.

Prvi Kongres udruženih učitelja i učiteljica Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca zahteva:

1. Uvođenje jednog prosvetnog zakonodavstva za celu državu;

2. Stvaranje mogućnosti, da nastavno osoblje, stalno ili privremeno može služiti i van ranijih pokrajinskih granica kako bi se izvršila duhovna obnova i puno jedinstvo narodne duše;

3. Državno stanje o podizanju i izdržavanju narodnih škola

4. Izjednačenje učitelja i učiteljica u celoj Kraljevini u pravima s ukaznim činovnicima, i uvođenje prilikom donošenja uredbi o platama i dodatcima u onaj red činovnički, kome pripadaju po spremi i po važnosti posla koji obavljaju

5. Pravo da učitelj bira i da bude biran za poslanika, bez gubitka službe i plate, jer se to pravo priznaje i drugima, koji se ne interesuju narodnim životom onoliko koliko se učitelj interesuje, ili ga i ne poznaju.

6. Kongres zahteva, da u svakoj komisiji, koja radi zakonodavne projekte za osnovnu narodnu školu i učiteljstvo, ili rešava pitanja koja se tiču narodne škole i učiteljstva, budu predstavnici organizovanih učitelja i učiteljica.

Lep uspeh učiteljskega tečaja o državljski vzgoji v Ljubljani

V veliki dvorani Trgovskega doma je bil 24. julia t. l. otvoren širši del gospodarsko-združnega tečaja v Ljubljani, ki tvori idejni, ideološki del učiteljskega tečaja.

Velika dvorana Trgovskega doma je bila nabito polna učiteljstva, ker se je na tečaj odzvalo nad 300 učiteljev in učiteljic iz dravske banovine.

Idejni del tečaja je otvoril predsednik JUU za dravsko banovino g. Ivan Dimnik, ki je naglasil potrebo ideoloških, idejnih tečajev za učiteljstvo. Med aktualnimi problemi, ki so na dnevnem redu, je razprava o državljski vzgoji, s čemer hoče učiteljstvo započeti večjo in širšo akcijo v pravcu državljske vzgoje. Enako hočemo na tem tečaju razvrstiti pojme o izvenšolskem delu, za kar pa priredi JUU sekcija za dravsko banovino še poseben specialen tečaj v avgustu t. l. Tretji problem je posvečen narodni šoli, da se jo približa najnujnim interesom in potrebam naroda in države ter se jo stavi v službo vaše gospodarske kulture. Ob sklepu bo tečaj razpravljali tudi o gospodarski vzgoji mladine potom šolskih zadrug in zadrug za učence ter o organizaciji učiteljev-gospodarskih delavcev.

Predsednik Dimnik je nato pozdravil pomočnika bana g. dr. Otmarja Pirkmajerja, ki je dal poseben poudarek tečaju s tem, da je otvoril tečaj z uvodnim nagovorom in referatom o državljski vzgoji. Nadalje je pozdravil drugega referenta o državljski vzgoji g. nadzornika M. Senkoviča, zastopnika proforskoga združenja podpredsednika g. dr. Lavo Čermelja, tajnika prof. Perica ter g. direktorja učiteljstva g. Nandeta Marolta. Številno so na tečaju navzoči tudi sreski šolski nadzorniki.

Podpredsednik prof. združenja dr. Lavo Čermelj je naglasil v svojem pozdravnem nagovoru željo tesnejših stikov osnovnošolskega in srednješolskega učiteljstva.

Nato je predsednik Dimnik podal besedo pomočniku bana g. dr. Otmarju Pirkmajerju. Gospod pomočnik, živahno pozdravljen od udeležencev, je predaval o

»Državljski vzgoji v šoli in med narodom«.

V globoko zasnovanem govoru, ki ga bomo objavili, kakor tudi referate vseh predavateljev na tem tečaju v celoti v »Prosveti«, je poudarjal g. pomočnik nujno potrebo pravilne državljske vzgoje naše mladine, kakor tudi naroda, da bo vsak posameznik pravilno pojmoval svoje odnose do bližnjega, do družbe in naposled do države in to glede pravic in dolžnosti. Stremeti moramo, da vzgajamo za skupnost in poštrevolno sodelovanje v državnem občestvu v lastnem interesu ter zaradi ustvarjanja vseobčih pogojev za napredek in blagostanje naroda ter za progres vsega človeštva. Svoj govor, katerega je sledilo učiteljstvo z vso pozornostjo, je zaključil gospod. pomočnik bana z nastopnimi besedami:

Povsem se zavedam težav, ki so združene z vašim delom in vem, da je treba mnogo idealizma in moralnega poguma in poštrevolnosti, ako hočete delovati v navedenem pravcu. Nagrada naj vam bo pa zavest, da pravilno razumete velike naloge vašega vzvišenega poklica, ko vzgajate narod v ljubezni in zvestobi do domovine ter v vdanosti

in vernosti do svojega vladarja ter utrjujete temelje močnega Jugoslavije ter gradite napredek jugoslovenskega naroda.

Predsednik Dimnik se je nato iskreno zahvalil g. podbanu, ki je žel za svoj referat grodko odobravanje učiteljstva.

Po izvajanjih g. podbana je drugi referent g. oblasni nadzornik Matija Senkovič v štirih obsežnih referatih obravnaval vprašanje državljske vzgoje s pedagoškega stališča. G. referent je v govoru obrazložil pomen vseh svetovnih delavcev na polju državljske vzgoje. Vsi priznani pedagogi zastopajo državno idejo, kakršno poudarjamo mi in kakršna nam bo lahko pomagala tudi pri naši državljski vzgoji. Njegov referat so bili urejeni po sledečih točkah:

1. Pedagoški pogled na problem državljske vzgoje.
2. Učitelj in državljska vzgoja.
3. Šola v službi nacionalne in državljske vzgoje.
4. Družina, občina in šola kot priprava za državljsko življenje.

Po sijajno uspelem referatu se je vršila debata, pri kateri so se prav posebno udeleževali tovariši Vrane, Lapajne, Juranič, Hreščak in dr. Končno so bile sprejete smernice za organizacijo državljskega pouka. (Bodo objavljene v »Prosveti«.)

Nato je predaval o šolskih zadrugah in o zadrugah učencev na šoli ter o organizaciji učiteljev - gospodarskih delavcev g. Miroslav Zor.

V svojem obširnem poročilu je naglašal, da je v sedanjih težkih časih nujna potreba, da se tudi učenci v šoli združijo in ustanovijo zadruge učencev. Zato mora z gospodarsko vzgojo naroda pričeti učitelj že v šoli. S takimi zadrugami učencev se dandanes pečajo Francozi, ki imajo že nad 8000 dajaških zadrug, pa tudi v Nemčiji, Avstriji, Romuniji. V slovenskih državah so zadruge učencev že davno razvite. Lotimo se tudi mi tega dela in ustanovimo šolske zadruge.

- Naloge teh zadrug bi bile:
1. Skupno nabavljanje raznih šolskih, sportnih in drugih potrebščin za člane.
 2. Gojitev smisla za varčevanje z ustanovitvijo posebne hranilnice.
 3. Gojitev smisla za medsebojno sodelovanje in podpiranje, torej gojitev čista solidarnosti.
 4. Preskrbovanje učencev s pecivom, mlekom, hrano, z ustanavljanjem šolskih kuhinj.
 5. Skupno prodajanje po učencih nabranih gob, jagod, zdravilnih zelišč, pletarskih izdelkov itd.

Izvolil se je pripravljajni odbor, ki naj sestavi pravila take zadruge.

Druge točka dnevnega reda, o kateri je referiral isti predavatelj g. Miroslav Zor, je bila: »Organizacija učiteljic - gospodarskih delavcev«, ki naj se združijo v posebnem centralnem odseku pri JUU, sekciji za dravsko banovino.

Po debati je bil sestavljen šestčlanski odbor, ki naj prouči in stilizira pravilnik organizacije učiteljev - gospodarskih delavcev do banovinske skupščine. V odboru so tovariši: Dimnik, Zor, Brezovar, Lapajne, Rakova, Smajdek in Hreščak.

Zadnji dan tečaja se je obravnavalo vprašanje: **Narodna šola v službi vaše kulture«.**